

na, Chraednic „in Undrim fluens aqua“ = Gradnica in Undra = Odra v sekovskem okrožji. — Ad In heringum Ingeringum okoli Knittelfelda „Ingeringbach“ = Ingernik od igo, nosljano ingo „jugum montis Metvedsdorf, „in vicinio castri Lichtenstein = Medvedova ves. — Pelsa, Pelissa Pelse od pelso = pleso, kar v rusčini pomenjuje jezero, mužo itd., dan današnji: „Maria am Moos zu Pöls“. Poznamlovanje „am Moos“ opominja na pleso. — Rute, „praedium in valle Gratzlup“ od ruta „Bergwiese“. — Sirnic major, večja Sernica v okrožji admontškem — Trigovle, lesovje pri Sekavi, menda Tribovlje. — Vrezen = Brezje. — Vischarn = Višarje. — Welisa, Welse dnešnje mestice „Oberwöls“ od Velesa boga črede, primeri: Velesovo na Kranjskem. Znamenita je pritiklina isa, sadaj sicer v slovenščini ni več navadna, al ujema se z pritiklinama iša in iha v osebnih imenih, na pr.: Jeriša in Jeriha, in iz iha je brez dvomde isa, ker h rad prestopa v s; primeri serbsko: dusi za du/i. — Zvedlobrado (vertex montis) = svetla brada.

Da bi se vendar kateri naših učenih Slovincov lotil sredo = večne zgodovine Slovincov! Upamo si, da g. Terstenjak nam bode razjasnil prazgodovino (Urgeschichte) Slovincov in jo peljal do razpada rimskega cesarstva. Al ne manj važna je zgodovina Slovincov od razdora rimskega cesarstva do Karla vélikega, kateri je samostalnost Slovincov poterl. Zanimivo bi bilo zvediti, kako je s pomočjo svojih „Gaugrafov“ Slovence deloma ponemčil, deloma pa k izseljevanju prisilil. Gradiva bi se našlo v arhivih nemških samostanov: kakor v Admontu, Kremsmünster-u, pri sv. Petru v Sologradu, v Göttweih-u itd. zadosti. Posebno dosti gradiva za to dōbo slovenske zgodovine hranijo arhivi sologradskega škofa, dalje bamberskega, ker bamberski škofi so z nemškimi naseljenci napolnili vso labudsko dolino, dalje frižinski, sadaj v Monakovem (München) hranjeni.

Slovinci imajo toliko učenih mož na učiteljskih stolicah kakor slavnega pisatelja kanonika in prof. Dr. Robiča v Gradcu, dalje ne manj slavnega prof. Dr. Muršeca, učnega prof. J. Terdina v Reki; tudi imamo dosti slovenskih učenih mož v admontskem in š. pavlanskem samostanu, na bogoslovnem učelišču v Ljubljani itd.; kako veselo bi bilo, da bi kateri téh mož ob šolskih praznikih se podal v naznamljane mesta in tam izpisaval „dotične data in facta“, ktere bi se lahko deloma v „Novicah“, deloma pa v časopisih štajarskega in kranjskega historijskega društva razglaševale. Naj bi pač želja ta ne ostala le „pium desiderium!“

Ozir po domovini.

Tersački grad.

V lanskim „Novicah“ popisovaje Reko sem tudi tersački grad omenil, al le v malih čerticah. Preimeniten se mi dozdeva, da ne bi ga častitim bravcom obširniše popisal. — 25. dan t. m. sem šel z nekimi svojim prijatlom na Tersat, kjer so ravno praznik preblazene Device Marije z veliko slovesnostjo obhajali. Po dokončani popoldanski službi božji greva ogledovat grad, ki je v preteklih stoletjih zeló slovel; sozidali so ga še pred Kristusovim rojstvom Rimljani in ga imenovali „Tersacticum“. V srednjem veku so bili njega lastniki grofi Frankopanski, sedaj pa je njegov posestnik general Nougent (izgovarjaj Nužan).

Ko nama je čuvaj odperl dvorišne vrata, stopiva na dvoriše, ki je pred malo hišico, general Nougent-ovim stanovanjem. Prijazni hišnik nama je pokazal njegovo stanovanje. Tu ne opaziš nobenega lišpa, vse je le v priprostem vojaškem redu. Slavnega Nougent-a stanovanje so tri sobe: jedilnica, spavnica in pa tretja soba. Opazijo se v njih le naj potrebniše stvari: mize, stoli, nizka vojaška posteljica;

zidovje je pa okinčano z zeló lepimi podobami, da je malo takih. Občudoval sem posebno podobo Jakoba, ki, potovaje na ptuje in pod milim nebom spijoč, v sanjah po čudnih lastvicah angelje v nebo in z neba hodit vidi; potem podobe Nougent-ovih glasovitih preddedov, rojenih v Irlandii; podobo nekega viteza, ki pridši iz križanske vojske svoj grad podert in svojega očeta mertvega najde, in še veliko drugih sila lepih podob.

Ko sem se vsega tega dosti nagledal, grem po lepem vertu med mladimi cipresami k podertinam starega tersačkega grada. Groza me je spreletela, ko pridemo med to zidovje, ki se vsem nevihtam vremena in zobu časa mo-gočno ustavlja; mislil sem si, kaj ne nekdanj tukaj bilo, kaj je sedaj!

Iz časov starih Rimljanov vzdiguje široki stolp svojo z raznim rastljinjem obrašeno glavo kviško; njegovo zidovje je terdo ko skala in skor nerazrušljivo. Drugo zidovje, ki je pa še precej razrušeno, je delo srednjega veka. Stopivšimu na zidovje se mi je pogled odperl, da je malo takih! Vidila se je cela Reka, jadransko morje do otokov, Učka in drugi istrijski hribi, sinje dinariške planine itd.; papirnica in grobniške gore so mi bili bližnji sosedje.

Zdaj stopim iz zidovja, in čuvaj mi pokaže skrivno pot, ki pelje skozi goro na Luizino cesto; ta pot pa je zaperta, zrak v nji je zeló pokvarjen, sveče vgasnejo, in nevarno bi bilo noter iti. Vidi se dalje podzemeljsk hram, nekdanja ječa, kamor ni še nikdar luč dneva posvetila. Oh! strašna svedočba nekdanjih divjih časov! V skalo vsekana ječa je bila brez vrat; jetnike so od zgoraj doli v njo spušali, in skozi ravno tisto luknjo so jim metali njihov vsakdanji kosček kruha in podajali posodico vode. — Ko so skozi skalo vrata vsekali, so našli človeške košice.

Nad tem hramom je napravil Nougent sv. Jožefu posvečeno kapelico, v kateri si je pripravil iz lepega kamna vsekana grob; na drugi strani kapelice počiva njegova žena. Pod kapelo pa v omenjenem hramu bodo ležali njegovi otroci; ena hči, ki mu je že umerla, počiva, dokler se ji grob ne pripravi, pred kapelo na vertu.

Pred kapelo sta dva stebra z latinskim napisom; spominka sta iz francozke vojske leta 1800; prinesel ju je Nougent z dovoljenjem cesarja Franca na svoj grad. — Nar bolj ogledovanja vredno je pa zbirka starih kamnov, orožja in lepih slik (podob). Vidi se rimski bogovi, slike dvéh rimskih cesarjev, velikanske, sila umetne slike mož in žen. Vidi se iz vsega tega, kako umetni so stari Rimljani bili. Vse to je večidel iz „Herkulana in Pompej“ — dvéh mest, ki ju je ogenj pljuvajoči Vesuv ob času vladarja Tita zasul.

Slavni Nougent stanuje malokdaj tukaj; pozimi biva v Benetkah, in le ob poletji prihaja včasih sem.

Ker Slovinci znamenito cerkev in božjo pot na Tersatu dobro poznajo, menim, da sem jim vstregel tudi s popisom tersačkega grada.

V Reki.

J. Bilc.

Smešnice — pa ne izmišljene.

* Da se konjederke rade pečajo z ozdravljanjem ljudi, je dovelj znano. Kako pa so zbrihtane v svoji „kunšti“, naj povém, kaj ena pri nas na Št. svetuje, kadar ima otrok božjast. En možk mora hlače sleči in pri ti priči morajo v tople hlače vtakniti božjastnega otroka, tako, da glava tje pride, kjer je bila popred rit; v tem se mora še z majeronovo štopo kaditi!! —

* Neki gospodar je mislil, da mu je kobila breja. Ko je že čas brejosti minul, kobila pa nič ni povergla in še dalj časa ne, gospodar pa je še zmiraj terdil, da kobila mora biti breja, mu je svetoval nekdo, naj kobili zadej detelje položi; kadar bo kobila ležala, bo žrebe prišlo detelje jest; takrat naj mu pa ujzdo na glavo natakne, in dobil ga bo. — Bebec mu je res verjel, in deteljo tako po-

kladal, dokler se mu niso oči odperle, da so ga le za norca imeli.

Prosim za zamero, da povém kakor je resnica. Pa če ne bomo na dan vlekli vseh takih sleparij, ne bomo neumnosti nikoli zaterli!

A. J—n.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Siska 22. marca. Pretekli teden ni bila kupčija kaj posebno živa; spečali smo le kakih 1200 vaganov stare koruze po 2 fl. 15 kr.; 1000 vag. pšenice ogerske (85 funtov težke) po 4 fl. 20 kr.; 1000 vag. ogerske (86 funtov težke) po 4 fl. 36 kr.; 1000 vag. pančovanske po 4 fl.; 200 vag. banaške (87 funtov težke) po 4 fl. 48 kr.; 3000 vag. nove bosnjaške koruze po 2 fl. 6 kr. v Karlovec postavljene, in 2000 vag. ovsa po 1 fl. 18 kr. Poslednji dunajski teržni dnevi niso našim trgovcem kaj veliko upanja dajali, da bi utegnili cena se podražiti. Voda je dobra za ladije; do zidanega mosta smo po suhem za vagán 40 do 42 kr. vožnine plačevali. — V Banatu je bila cena pšenici (86 do 87 funtov težki) po 3 fl. 30 kr., (85 funtov težki) po 3 fl. 24 kr., soršici po 2 fl. 36 do 54 kr., ovsu 1 fl. 24 kr., ječmenu 1 fl. 36 kr., koruzi 1 fl. 36 kr.

Iz Tersta. 21. dan t. m. je odrinila odtod na Lloydovi barki „Kalkuta“ družba 17 romarjev v Jeruzalem, kateri so se pridružili tudi naš slavnoznani teržaški gosp. prošt Verne. Malo časa pred odhodom so nam med drugim pisali tole: „Povestnice Vam ne morem še nič poslati; za letos ne vém kakošna bo, ker se pripravljam na dolgo pot. Mož beseda pa hočem biti in jo saj do smerti Franca I. doveršiti. Saj sva že večkrat govorila, da že davnej želim „obljubljeno deželo“ obiskati; sedaj mi je priložnost lepa. Tedaj z Bogom dokler nazaj ne pridem! Preserčno Vas pozdravljam in vse svoje prijatle ter se priporočam Vašemu spominu, ako iz Jeruzalema in Jerihe več nazaj ne pridem.“ Serčno želimo vsi, da bi nam mili Bog zdravega in veselega ohranil ljubljeninga gospoda po vseh njegovih potih, od katerih nam bo gotovo mnogo znamenivega povedal. — Med romarji v Jeruzalem nahajamo še enega Krajca: Jožefa Nose-ta, kmeta iz Male Vasí.

Iz Ljubljane. Gosp. F. Schmidt je prejel te dni od gosp. dvornega nadzornika Nj. Velič. Cesarice veselo pismo od 26. t. m., v katerem mu naznanja, da so presv. Cesarica Njim v spomin Postojnske jame poklonjeno zbirko imenitnejih jamskih kebričkov milostljivo sprejeti blagovolili in mu naročili, naj gosp. Schmidtu za to darilo, ki jim bo v vedno vesel spominek jamske slovesnosti, Njih zahvalo razodene. — Od pridnega našega gosp. Anton Jelovšek-a je kot poseben iztis iz naznanil zgodovinskega društva prišla te dni knjižica na svetlo v nemškem jeziku, ktera pod naslovom: „Historische und topografische Nachrichten über das Mineralbad Töplitz bei Neustadt“, kratko pa dobro popisuje zgodovino Toplic (kraja in vrelca), potem zdravilno moč vrelca po skušnjah zdravniških, in pa okolico Topliško. Pridjano je rodopisje rodovine Turjaške (Auersperge), katerih lastnine so te toplice. Iz tega rodopisa zvémo, da je izperva (1060) imela ta rodovina le naslov prostih žlahcičev, pozneje je bila povzdignjena v baronovski, za tem v grofovski stan, leta 1653 pa v knežki; cesarsko pismo od 11. nov. 1791 je Karolu Jožefu Antonu Turjaškemu podelilo naslov „vojvoda Kočevskega“. Kakor pridna čbelica nabira gosp. Jelovšek že veliko let iz prašnih in zanemarjenih arhivov drobtinice za domačo krajo- in zgodopisje, in tako je tudi za popis Toplic nabral gradiva iz mnogih starih pisem, katerih je največ najdel v novomeškem kapitelskem arhivu. Ker imajo te toplice, kakor so „Novice“ že večkrat omenile, zoper mnoge bolezni res veliko, skozi več ko 400 let poterjeno zdravilno moč (gosp. Jelovšek je najdel v starih pismih od leta 1481 in

1484, da se je ta kraj „Toplica prope Rossek“, v 17. in 18. stoletju pa že polatinčeno „in Thermis“ imenoval — nova priča, kakošna se je našim slovenskim imenom godila!) in ker take knjižice veliko pripomorejo, da se dobre domače reči po svetu bolj razglasijo, gré gosp. Jelovšek-u velika hvala, da je zložil to knjižico. Radi bi bili le slišali, da se je napravilo več iztisov in da bi se knjižica mogla tudi kupiti.

Novičar iz raznih krajev.

Ogerski časniki pišejo, da 4. maja bota presv. Cesar in Cesarica nastopila potovanje na Oggersko, kjer bota ostala do kresa. — Cesarsk patent preklicuje dozdej veljavno postavo, po kateri je mógel vsak, kdor je v svojem rudniku zlate ali sreberne rude kolikor koli dobil, en mesec potem čisto zlato ali srebro dotični cesarski gospóski nesti, da se mu je odkupila. Po tej novi postavi tega več treba ni; vsak lastnik kakega rudnika utegne s svojim blagom storiti kakor mu je drago (kar hoče). — Iz Dunaja se piše, da v ces. dnarni kovnici že delajo priprave za kovanje novega dnarja, ki ima že mesca majnika med ljudstvo priti in s starim vred do konca tega leta veljati. Cena tega novega dnarja je ustanovljena po novem dnarskem merilu, ktero je avstrijska vlada združena z nekimi nemškimi vladami določila. Po tem novem merilu bo goldinar ali forint razdeljen v 100 delov. Dozdej je bil razdeljen v 60, in vsak teh 60 delov se je imenoval, kakor vsak vé, krajcar. Kako se bo vprihodnjič drobiž imenoval, še ni znano. — Ogledom ljudskih šol je došel ukaz, naj vprihodnje v izkazkih ljudskih šol zaznamvajo tudi slepe in mutaste otroke, kateri nikamor v šolo ne hodijo in tudi niso v nobenem javnem zavodu (inštitutu), da bo potem gospóska móгла kakor koli za njih podučenje skerbeti. — Po ministerskem ukazu ne smé vprihodnje v nobeni gimnazijalni šoli čez 50 učencov biti; kjer jih je več, se imata napraviti 2 razreda. — Deželno poglavarstvo v dolnji Avstrii je soseskam (občinam) ukazalo, da morajo vse kresijske in kantonske ceste na obéh stranéh z drevjem zasaditi, in je velélo, da se drevesa (najbolj sadne, pa tudi druge) morajo po 6, k večem po 10 sežnjevsaksebi saditi, da morajo poleg korenine najmanj 2 pavca debele, ravne in zdrave, in k močnim, po 8 čevljev visokim kolom privezane biti. — Ceno terdih derv beremo za pretekli mesec po poglavnih mestih našega cesarstva takole zaznamovano: sežen (klafta) je veljal na Dunaji 22 fl., v Pragi in Lincu 16 fl., v Berni in Lvovu 15 fl., v Peštu 14½ fl., v Krakovi 14 fl., v Gradcu in Bocnu 10 fl., v Temešvaru 9 fl., v Ljubljani 6 fl. — Nadnico (lon na dan za delavce) nahajamo lansko leto po raznih deželah našega cesarstva takole zapisano: v Vojvodini po 58 kr., na Primorskem 54, v Dalmaciji 50, v Tirolih 48, na Kranjskem 46¼, na Horvaškem in Slavonskem 45, Erdeljskem 44, v vojaški Granici 43, na Oggerskem 41, v doljni Avstrii 40½, Krakovi 38, zgornji Avstrii in Bukovini 35, na Koroškem 33, na Štajarskem 32½, v Galiciji 28, na Češkem 27½, Markskem 27, v Šlezii 24 kr. — Političnih novic ni nič posebnih. Po dvéh sejah se je pariški zbor zastran švajcarsko-pruske pravde spet ustavil. — Francozka in angleška vlada ste zavernile sardinsko zavoljo nespodobnega obnašanja do avstrijske vlade; ali bo kaj pomagalo, se ne vé. Dokler pa sardinski časniki ne bojo mirovali in bojo podpirali tiste rogovileže, ki so, kakor „Triest. Zeit.“ piše, ponoči 22. t. m. v Benetkah na tergu sv. Marka na srednjo zastavo pripeli republikansko bandero, se ne bo avstrijska vlada sprijaznila s sardinsko. — Novi predsednik severnoamerikanske države je razglasil miroljubno pismo. — Grobrajnkega Napoleona I. in hišo, kjer je na otoku sv. Helene v pregnanstvu živel in umerl, je angleška vlada darovala francozki, ki bo vse to v dober stan postavila.